

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پژوهش در علوم تربیتی و روان‌شناسی

(پروسی انواع پژوهش به همراه راهنمای نگارش پایان‌نامه، رساله، و مقاله)

تألیف:

دکتر سیدرضا بلاغت

(عضو هیأت علمی دانشگاه سیستان و بلوچستان)

دکتر سیداحمد هاشمی

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد لامرد)

انتشارات خسرو شیرین

سرشناسه: بلاغت، سیدرضا، ۱۳۵۹-
 عنوان و نام پدیدآور: پژوهش در علوم تربیتی و روان‌شناسی (بررسی انواع پژوهش
 به همراه راهنمای نگارش پایان‌نامه، رساله و مقاله) / تألیف سیدرضا بلاغت، سیداحمد هاشمی.
 مشخصات نشر: تهران: خسرو شیرین، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری: ۱۱۰ ص.؛ جدول، نمودار..
 شابک: ۶۰۰-۵۸۱۳-۱۶-۷
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: آموزش و پرورش - تحقیق - روش‌شناسی
 موضوع: پایان‌نامه‌ها - مقاله نویسی
 شناسه افزوده: هاشمی، احمد، ۱۳۵۲-
 رده بندی کتبه: ۴۱۳۹۱ پ ۸ ب ۱۰۲۸ LB
 رده بندی دیویی: ۳۷۰/۷۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۹۷

انتشارات خسرو شیرین

شابک: ۶-۶-۱۶-۵۸۱۳-۶۰۰-۹۷۸

نام کتاب: پژوهش در علوم تربیتی و روان‌شناسی

مؤلفان: دکتر سید رضا بلاغت و دکتر سید احمد هاشمی

صفحه آرا: لیلا حائری (۲۵ ۲۷ ۲۹۴ ۷۹۴ ۰۹۱۲)

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۱

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

حروفچینی: مؤسسه فرهنگی عروج اندیشه

تهران: پونک، خ سردار جنگل، خ شانزده متری بهار شرقی پ ۲۱، انتشارات خسرو شیرین

(وابسته به مؤسسه فرهنگی، هنری عروج اندیشه). تلفن: ۰۵۴۱۸۰۵۲۷۹۷ - ۰۹۱۷۸۸۱۳۴۶۶

فهرست اجمالی مطالب

پیشگفتار	
مقدمه	
فصل اول: پژوهش علمی و ویژگی‌هایی آن	
معنای پژوهش و تحقیق	 ۱۴
دانش پژوهشی	 ۱۵
ویژگی‌های پژوهش علمی	 ۱۶
فصل دوم: انواع پژوهش	
الف- انواع پژوهش بر اساس هدف	 ۲۰
ب- انواع پژوهش بر اساس نحوه‌ی گردآوری داده‌ها	 ۲۱
فصل سوم: پژوهش در آموزش و پرورش	
نقش و جایگاه پژوهش در آموزش	 ۴۸
آموزش و پرورش و ضرورت پژوهش محوری	 ۵۱
سطوح تحقیقات آموزشی	 ۵۳
اقدام پژوهی	 ۵۵
فصل چهارم: نگارش پایان‌نامه، رساله، طرح پژوهشی (proposal)، و مقاله	
الف) پایان‌نامه و رساله	 ۷۰
پایان‌نامه و رساله در یک نگاه کلی	 ۷۰
انتخاب موضوع و عنوان پژوهش	 ۷۲
موارد آغازین	 ۷۴
فصل اول	 ۸۰

۸۴.....	فصل دوم.....
۸۶.....	فصل سوم.....
۹۲.....	فصل چهارم.....
۹۳.....	فصل پنجم.....
۹۵.....	موارد پایانی.....
۹۶.....	ب) طرح پژوهشی (proposal).....
۹۷.....	رزومه (C.V).....
۹۸.....	اطلاعات مربوط به هزینه های طرح پژوهشی.....
۱۰۰.....	ج) مقاله.....
۱۰۰.....	مقاله های توصیفی - تحلیلی یا کیفی.....
۱۰۰.....	مقاله های غیر توصیفی - تحلیلی یا کمی.....
۱۰۱.....	د) نوع و اندازه ی قلم (فونت)، و سطر و پاراگراف بندی.....
۱۰۲.....	ه) نحوه ی رفرنس دهی.....
۱۰۵.....	فهرست منابع.....

فهرست تفصیلی مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۴
فصل اول: پژوهش علمی و ویژگی‌هایی آن	
معنای پژوهش و تحقیق.....	۱۴
دانش پژوهشی.....	۱۵
ویژگی‌های پژوهش علمی.....	۱۶
فصل دوم: انواع پژوهش	
الف- انواع پژوهش بر اساس هدف.....	۲۰
پژوهش بنیادی.....	۲۰
پژوهش کاربردی.....	۲۰
ب- انواع پژوهش بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها.....	۲۱
پژوهش توصیفی.....	۲۱
پژوهش علی-مقایسه‌ای.....	۲۳
پژوهش همبستگی.....	۲۴
پژوهش آزمایشی یا پژوهش تجربی حقیقی.....	۲۵
پژوهش نیمه تجربی.....	۲۷
پژوهش موردی.....	۲۸
پژوهش قوم‌نگاری.....	۳۱
پژوهش تاریخی.....	۳۲
پژوهش کمی و کیفی.....	۳۷
پژوهش کمی:.....	۳۷

پژوهش کیفی: ۳۹

پژوهش ترکیب شده (درهم تنیده) ۴۳

فصل سوم: پژوهش در آموزش و پرورش

نقش و جایگاه پژوهش در آموزش ۴۸

آموزش و پرورش و ضرورت پژوهش محوری ۵۱

سطوح تحقیقات آموزشی ۵۳

اقدام پژوهی ۵۵

ویژگی های اقدام پژوهی مرتبط با رشد حرفه ای معلم ۵۹

مقوله های اقدام پژوهی ۶۴

معلم پژوهنده: اهمیت و ضرورت پژوهشگری معلم ۶۵

فصل چهارم: نگارش پایان نامه، رساله، طرح پژوهشی (proposal)، و مقاله

الف) پایان نامه و رساله ۷۰

پایان نامه و رساله در یک نگاه کلی ۷۰

انتخاب موضوع و عنوان پژوهش ۷۲

موارد آغازین ۷۴

صفحه ی عنوان ۷۴

صفحه ی بسم الله الرحمن الرحيم ۷۶

صفحه ی تقدیم ۷۶

صفحه ی تقدیر و تشکر ۷۷

صفحه ی چکیده و واژگان کلیدی ۷۷

فهرست مطالب یا عناوین ۷۷

فهرست جداول ۷۸

فهرست نمودارها و اشکال ۷۹

فصل اول ۸۰

مقدمه.....	۸۰
بیان مسأله.....	۸۰
اهمیت و ضرورت انجام پژوهش.....	۸۱
اهداف پژوهش.....	۸۲
سوال‌های پژوهش.....	۸۲
فرضیه‌های پژوهش.....	۸۳
تعریف مفاهیم (متغیرها).....	۸۳
فصل دوم.....	۸۴
مبانی نظری.....	۸۴
پیشینه‌ی پژوهش.....	۸۵
نتیجه‌گیری یا چار خوب نظری.....	۸۵
فصل سوم.....	۸۶
نوع پژوهش.....	۸۶
روش (مراحل) اجرای پژوهش.....	۸۷
روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها.....	۸۷
ابزار گردآوری اطلاعات و داده‌ها و پایایی و روایی آن.....	۸۸
جامعه، نمونه، روش تعیین حجم نمونه، روش نمونه‌گیری.....	۸۹
روش تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌ها.....	۹۱
فصل چهارم.....	۹۲
تجزیه و تحلیل توصیفی ویژگی‌های نمونه.....	۹۲
تجزیه و تحلیل توصیفی و استنباطی سوال (های) پژوهش.....	۹۲
فصل پنجم.....	۹۳
نتیجه‌گیری.....	۹۳
بحث.....	۹۳

۹۴	پیشنهادهای
۹۵	محدودیت‌های پژوهش
۹۵	موارد پایانی
۹۵	فهرست منابع
۹۶	ضمائم
۹۶	(ب) طرح پژوهشی (proposal)
۹۷	رزومه (C.V)
۹۷	مشخصات فردی
۹۷	سوابق شغلی و اجرایی
۹۷	سوابق تحصیلی
۹۸	سوابق علمی و پژوهشی
۹۸	اطلاعات مربوط به هزینه‌های طرح پژوهشی
۱۰۰	(ج) مقاله
۱۰۰	مقاله‌های توصیفی - تحلیلی یا کیفی
۱۰۰	مقاله‌های غیر توصیفی - تحلیلی یا کمی
۱۰۱	(د) نوع و اندازه‌ی قلم (فونت)، و سطر و پاراگراف‌بندی
۱۰۲	(ه) نحوه‌ی رفرنس‌دهی
۱۰۲	رفرنس‌دهی درون متنی
۱۰۳	رفرنس‌دهی پایان‌متنی

فهرست منابع

۱۰۵	منابع فارسی
۱۰۸	منابع انگلیسی
۱۱۰	منابع اینترنتی

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش
شهرستان‌های استان تهران، به علت حمایت همه جانبه
از این فعالیت علمی تشکر و قدردانی می‌شود.

www.ketab.ir

پیشگفتار

اصرار و پافشاری دانشجویان در تدوین منبعی که از طریق آن بتوان به راحتی و با نمونه‌های عینی، نگارش یک پایان‌نامه و رساله را فراگرفت و همچنین سردرگمی آنان در زمینه نگارش مقاله و طرح پژوهشی (proposal)، مولفان را برآن داشت تا در این زمینه طرحی نو دراندازند. از مزیت‌های کتاب حاضر این است که مراحل تدوین یک پژوهش، طرح پژوهشی، و مقاله را گام به گام و با نمونه‌های عینی برای دانشجویان مشخص می‌سازد. بر همین اساس انتظار می‌رود که دانشجویان علوم تربیتی و روان‌شناسی با مطالعه‌ی این کتاب، بتوانند در این زمینه‌ها به راحتی گام بردارند. غیر از مزیت مذکور، معرفی انواع پژوهش، تبیین پژوهش در آموزش و پرورش، و تشریح چگونگی رفرنس‌دهی (درون متنی و پایان‌متنی) نیز از نوآوری‌های کتاب حاضر است. کتاب حاضر به چهار فصل تقسیم شده است. در فصل اول، پژوهش علمی و ویژگی‌هایی آن تشریح شده است. فصل دوم به انواع پژوهش پرداخته است. موضوع فصل سوم، پژوهش در آموزش و پرورش، و مبحث فصل چهارم، چگونگی نگارش پایان‌نامه، رساله، و طرح پژوهشی می‌باشد. مطالعه‌ی کتاب حاضر به همه‌ی علاقه‌مندان پژوهش، مخصوصاً دانشجویان، استادان، و محققان علوم تربیتی و روان‌شناسی توصیه می‌شود و از ایشان دعوت می‌گردد با انتقادهای و پیشنهادهای خود، مولفان را در بهبود بیش از پیش اثر یاری دهند.

بلاغت و هاشمی

۲۰ خرداد ۱۳۹۱

مقدمه

روش در لغت به معنای طرز، طریقه، قاعده و قانون، راه، هنجار، شیوه، اسلوب، منوال، سبک، طریق، سمت، نقطه، رسم و آیین و نهج است (دهخدا، ۱۳۷۳). روش یا متد به طور کلی عبارت است از مجموع وسایل و راه و روش هایی که رسیدن به غایتی را ممکن می سازد، و در علوم عبارت است از مجموع وسایل و اسلوب هایی که وصول به حقیقت را آسان می کند (شاله^۱، ۱۹۲۷). همچنین روش را می توان یک سلسله اقدامات و فعالیت هایی که برای رسیدن به مقصودی تنظیم و طراحی می شود، دانست.

تحقیق در لغت به معنای درست کردن، رسیدن، بر رسیدن، پژوهش، رسیدگی، بررسی و مطالعه حقیقت و واقعیت است (دلاور، ۱۳۸۰). تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی عبارت است از کاربرد روش های علمی در حل مسایل یا پاسخگویی به یک مساله (دلاور، ۱۳۸۰). هرچند به گمان عده ای روش علمی یا تحقیق حقیقی از آن علوم سخت همانند فیزیک، شیمی و زیست شناسی است، اما یک ژرف نگری اثبات می کند، روش علمی ای که با مساله ای آغاز و با پاسخ به آن پایان می یابد، در تمام دانش ها کاربرد دارد و تفاوت علوم در این راستا در ابزار گردآوری اطلاعات است (شریعتمداری، ۱۳۸۰). جان دیویی آغاز هر پژوهش را مساله ای می داند که در انسان عدم تعادل ایجاد می کند؛ تعادل وقتی برقرار می شود که فرد به مساله پاسخ دهد؛ در این زمان او به واقعیت و حقیقتی دست یافته است (سیف، ۱۳۸۰ و شریعتمداری، ۱۳۸۲). کتاب حاضر تلاشی است در این راستا با رنگ و بوی علوم تربیتی و روان شناسی.

^۱ Felicien Challaye

^۲ حقیقت را تصویر یا ادراکی از واقعیت معنی کرده اند اما در زمینه معنی و ماهیت واقعیت و حقیقت، مکاتب مختلف دارای دیدگاه های مختلفی می باشند. ایده آلیست ها امر ذهنی، رئالیست ها امر خارجی و پراگماتیست ها ارتباط ذهن و خارج را واقعیت می شمارند. حقیقت از دیدگاه ایده آلیست ها توافق ادراکات آینده با گذشته، از دیدگاه رئالیست ها مطابقت امر ذهنی با امر عینی و از دیدگاه پراگماتیست ها همان واقعیت است (شریعتمداری، ۱۳۸۲).